

Asia: VN/23102/2020

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käyttöoikeuksia koskevasta asetuluonnoksesta

Osa 1. Yleinen palaute asetuluonnoksesta

a. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteiden kokonaisuus selkeä ja ymmärrettävä?

Ei. Osio(t), joka ei ole selkeä ja ymmärrettävä:

Perustelut, miksi ei ole ymmärrettävä

Mitä käytännössä tarkoittaa ”tiettyä ammattiryhmää, erikoisalaa ja palvelua koskevat potilastiedot”? Käyttöoikeuden rajaaminen esim. erikoisalan mukaan on harvoin tarkoituksenmukaista ja pahimmillaan tiedot potilaan / asiakkaan kokonaistilanteesta jäävät vajavaisiksi. Mitä pitää sisällään ”terveydenhuollon diagnostiset sekä hoidolliset tutkimus- ja toimenpidepalvelut”. Onko asetukset tulkittavissa niin, että diagnostisten alojen lääkäreillä ei olisi laajoja käyttöoikeuksia? Diagnostisten alojen lääkäreillä (esim. radiologi) täytyy olla laajat käyttöoikeudet. Vaikka lähetiedot olisivat hyvät niin kuvantamistutkimuksessa voi ilmetä joku yllätyslöydös jonka diagnosointi vaatii pääsyn kaikkeen saatavilla olevaan tietoon. Epäselväksi jää, että mikä ammattiryhmä kuuluu mihinkin työtehtävään.

Muutosehdotus em. osion parantamiseksi tai muu kommentti

Harkitaan uudelleen ammattiryhmän tai erikoisalan perusteella tehtyjä rajoituksia. Työtehtäviä pitäisi avata hieman laajemmin. Työtehtävä on se mikä on olennaisin määrittävä tekijä.

Jos tarkoituksena ei ole rajata diagnostisten alojen lääkäreiden käyttöoikeuksia olisi se syytä selkeästi mainita.

b. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteet toteutettavissa käytössänne olevaan tietojärjestelmään?

En osaa sanoa

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

c. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteet riittävät kattavat, jotta niiden perusteella voidaan antaa käyttöoikeudet kaikille asiakastietoja käsitteleville henkilöille?

Ei. Osio, joka ei ole selkeä ja ymmärrettävä:

Perustelut, miksi ei ole ymmärrettävä

Rajatut hoidolliset työtehtävät sekä hoidon tuen työtehtävät kokonaisuuksiin kuuluu tehtäviä joissa laajat käyttöoikeudet ovat välttämättömät. Esimerkkinä kuvantamisyksikön lähihoitaja joka ennen magneettikuvauksen tekoa tarkistaa potilaan sairaskertomuksesta, että onko potilaan kehossa vierasesineitä, jotka olisivat este magneettikuvauksen teolle.

Toinen esimerkki on laboratorion sairaalageneetikko, jonka työtehtäviin kuuluu itsenäinen näytteiden analysointi. Lähetetiedot ovat usein riittämättömiä ja niitä täytyy täydentää sairaskertomuksesta saatavalla tiedolla. Muistiossa kuvataan toimintatapa ("tiedonsaannin arvonmääritys tapahtuu sellaisen toimihenkilön tai roolin toimesta, jolla on laajemmat hoidolliset työtehtävät tai tiedot") jolla ammattihenkilö tarvittaessa saa laajempaa tietoa. Toimintatapa on kankea ja estää sekä hidastaa tarkoituksenmukaista joustavaa työskentelyä.

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

d. Kuinka suuren osan työntekijöistä kohdalla käyttöoikeuksien laajuus muuttuu asetuksen myötä?

Suuren osan

e. Miten asetusluonnoksen mukaiset käyttöoikeudet muuttaisivat ammattihenkilöiden työtä?

Osalla terveydenhuollon ammattilaisia käyttöoikeuden supistuvat. Osa käyttöoikeuden rajauksista on aiheellisia eikä aiheuta ongelmia. On kuitenkin tunnistettavissa iso joukko ammattihenkilöitä, joiden työhön tulee paljon riskitilanteita joissa heillä ei ole käytettävissä riittävästi tietoa. Lisäksi kiristyvät käyttöoikeudet saattavat aiheuttaa perusteetonta varovaisuutta, jolloin ammattihenkilöitä jää selvittämättä, että onko olemassa jotain tietoa joka olisi potilaan / asiakkaan hoidon kannalta tarpeellista.

a. kustannukset euroina

Tätä emme ehtineet arvioida. Arvionamme on, että kustannukset ovat merkittäviä.

b. työmäärä (htkk)

-

c. muutosten toimeenpanon edellyttämä aika kuukausina

Mahdollisesti vuosia.

d. tietojärjestelmämuutokset

En osaa sanoa

Jos kyllä, kerro tarkemmin minkälaisia muutoksia

-

Osa 2. Käyttöoikeudet terveydenhuollossa

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus kaikkiin asiakastietoihin?

Pykälässä 4 mainittujen palvelujen lisäksi käyttöoikeus kaikkiin asiakastietoihin tulee olla terveydenhuollon diagnostisissa sekä hoidollisissa tutkimus- ja toimenpidepalveluissa (esimerkkinä radiologia, patologia, laboratorioalat).

Onko laaja-alainen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

Osittain. Pitääkö laaja-alainen työtehtävä sisällään viranomaistehtäviä? Esim. omavalvontaan, muistutuksiin ja kanteleluihin liittyviä työtehtäviä?

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

Osittain. Tunnistettavissa on useita tehtäviä, joissa on riski käyttöoikeuden epätarkoituksenmukaiseen liialliseen rajaukseen.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Onko rajattu hoidollinen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

Ei vastaa. Rajatut hoidolliset työtehtävät kokonaisuuteen kuuluu tehtäviä joissa laajat käyttöoikeudet ovat välttämättömät. Esimerkkinä kuvantamisyksikön lähihoitaja joka ennen magneettikuvauksen tekoa tarkistaa potilaan sairaskertomuksesta, että onko potilaan kehossa vierasesineitä, jotka olisivat este magneettikuvauksen teolle.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Onko hoidon tuen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

Ei vastaa. Hoidon tuen työtehtävät kokonaisuuteen kuuluu tehtäviä joissa laajat käyttöoikeudet ovat välttämättömät. Esimerkkinä laboratorion sairaalageneetikko, jonka työtehtäviin kuuluu itsenäinen

näytteiden analysointi. Lähetetiedot ovat usein riittämättömiä ja niitä täytyy täydentää sairaskertomuksesta saatavalla tiedolla.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Tulisiko opiskeluhuoltoon kuuluva terveydenhuolto (koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ja opiskeluhuollon psykologipalvelut) olla oma palvelunsa asetuksen 3 §:ssa?

En osaa sanoa

Mitä potilastietoja opiskeluhuollossa välttämättä tarvitaan?

-

Missä palveluissa ja työtehtävissä välttämättä tarvitaan opiskeluhuollon potilastietoja?

-

Osa 3. Käyttöoikeudet sosiaalihuollossa

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Mitä sosiaalihuollon asiakastietoja kuraattoripalvelussa välttämättä tarvitaan?

-

Missä palveluissa ja työtehtävissä välttämättä tarvitaan kuraattoripalvelun asiakastietoja?

-

Osa 4. Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon muissa tehtävissä

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

Perustelumuistion s. 15 ja asetusluonnoksen 18 §:ssä puhutaan käyttöoikeuksista sosiaali- ja terveydenhuollon muissa työtehtävissä. Perustelumuistiossa tarkennetaan oikeudeksi arkistotoimen tehtävissä arkistonmuodostajan vastuulla oleviin asiakirjamuodossa oleviin asiakas- ja potilastietoihin. Asiakirjamuodon määritelmä jää epäselväksi, ja on huomioitava, että mikäli arkistotoimen tehtäviin kuuluu myös tietosuoja-asetuksen mukaisen tarkastusoikeuden toteuttamista (kopioid rekisteröidyille), oikeus saada pääsy omiin tietoihin ei nojaudu pelkästään asiakirjamuotoisiin henkilötietoihin.

Osa 5. Muu palaute

Muita huomioita ja palautetta asetusluonnoksesta

Perustelumuistion mukaan, mikäli sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita toteuttavalla ammattihenkilöllä on useampia työtehtävien ja palvelun yhdistelmiä saman päivän aikana, kyseiset käyttöoikeudet olisi mahdollista yhdistää niin, ettei henkilön tarvitse päivän aikana vaihtaa roolia toiseen. Mikäli henkilöllä on useampia työtehtävien ja palvelun yhdistelmiä eri päivinä, olisi roolin valinta tehtävien vaihtuessa. Sote-organisaatiot ovat eri vaiheissa käyttövaltuushallinnan automatisoinneissa, ja osassa organisaatioista ylläpito toteutetaan vielä manuaalisesti, jolloin käyttövaltuuksien päivittyminen perustuu esihenkilön tms. ilmoitukseen/toteutukseen ja on siten muistin varaista.

Terveydenhuollon hallinnollisten tehtävien käyttöoikeuksia ei kuvata. Terveydenhuollossa käsitellään paljon hallinnollisia asioita (esim. kantelut, valitukset, oikaisut ja muut). Näiden hallinnollisten tehtävien käyttöoikeudet tulisi huomioida asetustekstissä.

Tietosuojavastaavan oikeuksia ei ole asetuksessa tai perustelumuistiossa tuotu esille. Lähtökohtaisesti jotta tietosuojavastaava voisi valvoa asiakas-potilastietojen käyttöä, ei tietosuojavastaavalla itsellään tulisi olla käyttöoikeutta järjestelmään. Käytännössä tilanne voi

kuitenkin olla se, että tietosuojavastaava toteuttaa lokipyyntöjä, ja luovutusloki täytyy manuaalisesti koostaa potilastietojärjestelmään eri paikkoihin merkittyjen tietojen perusteella.

Lainsäädäntöä tulisi muokata niin, että ammatillinen kehittyminen potilastiedon käsittelyn perusteena olisi mahdollista. Viittaamme apulaistietosuojavaltuuden tuoreeseen päätökseen. (Apulaistietosuojavaltuutettu: potilastietojen käsittelyä ammatillista kehittymistä varten hoitosuhteen päätyttyä ei ollut toteutettu lainmukaisesti | Tietosuojavaltuutetun toimisto).

Nevala Terhi
Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri